

DOŠLO VREME DA ŠTITIMO VUKA

Kada su i čovek i vuk lovom sebi obezbećivali egzistenciju, divljaži je bilo dovoljno i za jednog i drugog. Uslovno rečeno, živeli su u harmoniji, izuzev što je vuk ponekad postajao čovekov plen.

Porast brojnosti, povećan odstrel vuka u našim lovištima, štete na domaćoj stoci, nepostojanje kompletne evidencije odstrela, nedovoljno poznavanje stanja populacija naših vukova, samo su neki od razloga zbog kojih je Upravni odbor Lovačkog saveza Srbije, u oktobru 1997. godine, doneo odluku da se svaki odstrel vuka u našim lovištima evidentira i uz propisanu dokumentaciju dostavi Savezu.

Na ovaj način, odstreljeni vukovi više nisu završavali "tu i tamo", već su uredno preko kancelarija lovačkih udruženja stizali u Savez, što je uticalo na regulisanje njihove brojnosti, a istovremeno ustrojavanjem evidencije sticala se približna slika o gustini i rasprostranjenosti ovih predatora.

Prestiglim lobanjama često je trebalo dati završnu, pa i potpunu obradu, s obzirom na to da su pojedini primerci bili slabo obrađeni. Zahvaljujući podršci u Lovačkom savezu Srbije, te kolegama sa Biološkog fakulteta, kao i Biološkog instituta "Siniša Stanković" iz Beograda, zbirka je postajala sve veća i odlučeno je da bude iskorišćena u naučnoistraživačke svrhe.

Lobanja nije samo trofej

Treba naglasiti da lobanja nije samo trofej, već i objekat statističke analize kranimetrijskih parametara, a sve u cilju sagledavanja različitosti među geografskim formama vuka. A, dobijeni rezultati, sa rezultatima ranijih istraživanja, iskoristiće se za jasnije sagledavanje taksonomskog statusa vuka na našim prostorima.

Najznačajniji radovi iz oblasti istraživanja populacija vukova kod nas su doktorska disertacija "Taksonomsko-biogeografski status i ekološko-privredni značaj vuka u Jugoslaviji", dr Miroslava Milekovića, kao i nekoliko magistarskih radova.

Pored uzimanja 30-tak mera kranimetrijskih parametara sa lobanja, iz gornje čeljusti većine lobanja uzet je po jedan prvi pretkutnjak (PM1), koji će kasnije biti iskorišćen za određivanje starosti na bazi njegovog preseka. Sve lobanje su fotografisane lateralno (bočno), tako da je formirana izvanredna foto-dokumentacija. Pored izmerenih parametara, fotografisanja, uzimanja po jednog prvog premolara, svaka lobanja je ocenjena, određena joj je trofejna vrednost.

Brojnost u blagom porastu

U zbirci koju poseduje Lovački savez Srbije evidentirano je 45 lobanja u medalji. Naš naci-

onalni rekorder je lobanja vuka od 43,36 CIC poena, verifikovana od strane CIC-ove Komisije za ocenjivanje trofeja, a njen vlasnik je Mladen Krivović iz Negotina. Takođe, tu je i trofej Miroslava Božina iz Deliblata, takođe sa međunarodnom verifikacijom, a njegova vrednost je 42,88 CIC poena. Pomenimo da još od 1978. godine prvo mesto u svetu pripada lobanji vuka iz Belorusije sa 46,88 CIC poena.

Sigurno je da bi naša zemlja mogla da zauzme i mnogo bolje mesto na listi najjačih trofeja, ukoliko bi veći broj naših lovaca promenio, bolje reći formirao pravilan odnos prema lovačkim trofejima uopšte. Nažalost, često smo svedoci neodgovornog odnosa prema odstreljenoj divljači, a samim tim i prema trofeju. Ovo,

I VUČJE ZAVIJANJE DONOSI NOVAC

Vuk se mora vrednovati na razne načine. Jedan od njih je da se u vrlo bliskoj budućnosti napravi atraktivan turistički aranžman u kojem će, u periodu između dva Božića, katoličkog i pravoslavnog, a kada se vuci pare, turisti doći i, skakućući na mrazu, slušati vuka i snimati njegovo izvorno zavijanje. Što je istinski neverovatan doživljaj. Pa, zašto to ne bi bio mamac za dolazak turista, što se u svetu odavno radi? Podsetimo, Mađarska godišnje ostvaruje ne mali novčani priliv samo od poseta pašnjacima velike droplje. A to nije ništa u poređenju sa ovim "vučjim aranžmanom".

naravno, ne bi trebalo generalizovati jer se mogu sresti primeri veoma korektnog, pravog lovačkog odnosa prema lovačkom trofeju. Akteri su, uglavnom, iz redova mlađeg dela lovačke populacije.

Kod nas je vuk široko rasprostranjen, brojnost mu je u blagom porastu. Prisutan je u svim brdsko-planinskim područjima, a jedna manja populacija naseljava i Deliblatsku peščaru. Naravno ga ima u brdsko-planinskim područjima zapadne Srbije, na Peštorskoj visoravni, Zlataru, Zlatiboru, Tari, kao i na prostorima Kosova i Metohije - na Šari i Prokletijama. Takođe je prisutan u centralnoj i istočnoj Srbiji, na Kopaoniku, Južnom i Severnom Kučaju, Homoljskim planinama, Miroču i Deli-Jovanu.

Smanjen životni prostor

Razlozi smanjenja brojnosti ili potpunog nestanka su različiti. Kao pripadnik reda mesoždera (karnivore), u njegovom jelovniku su, između ostalog, i životinje koje je čovek proglasio za korisne, zbog čega se protiv njega vodi duga, često i nemilosrdna borba, pa je postao predmet uništavanja svim raspoloživim sredstvima. Uspešnost u uništavanju povećana je trovanjem strihninom (danas zakonom zabranjeno) dok je u nekim zemljama lov uz pomoć motornih sanki i helikoptera desetakovao postojeće populacije vuka.

Izgradnja naselja, komunikacija, industrijalizacija i razni drugi oblici delovanja na prirodu imali su za posledicu smanjenje i degradaciju životnog prostora, pa se, inače uzak, životni prostor vuka i dalje sužava.

Vuka, jednog od najkrupnijih predatora, čovek je odavno proglasio najvećom štetnošću, kako za divljač tako i za domaću stoku. Međutim, u dalekoj prošlosti situacija je bila sasvim drugačija. U to vreme, kada su i čovek i vuk bili lovci, i lovom sebi obezbeđivali egzistenciju, a divljači bilo dovoljno i za jednog i drugog,

interesi im se nisu preplitali. Uslovno rečeno, živeli su u harmoniji, izuzimajući činjenicu da je vuk ponekad postajao plen čoveka. Do promene odnosa i do sukoba interesa dolazi mnogo kasnije. Razvojem društva, pripitomljavanjem nekih životinja, čoveku lov prestaje da bude osnovna delatnost i on od lovca postaje stočar. Počinje da gaji životinje koje su mu izvor hrane i egzistencije, a primitivan način bavljenja stočarstvom omogućio je vuku da i on lakše dođe do hrane, jer je u međuvremenu došlo do negativnih promena u prirodnim staništima, pa su mu bili smanjeni prirodni izvori hrane. štete koje je vuk činio inicirale su sukob interesa, koji traje do današnjih dana, a čovek pokušava rešiti "problem" permanentnim uništavanjem vuka.

I kurjaku treba hranilište

Činjenica da porast populacije vukova dovodi do promene brojnosti za čoveka važnih vrsta divljači u određenom vremenskom periodu, ne treba da bude razlog zadržavanja sadašnjeg stava prema ovoj vrsti. A oni su dijametralno suprotni, počev od toga da je ugrožena vrsta, pa do toga da je štetočina koju treba iskoristiti iz naših lovišta. Želja da se vuk uništi izokrenula je istinu o njegovom karakteru, o kome danas postoji pogrešna predstava. Nažalost, zaboravljen je princip koji važi za sve predatore, da nikada nisu ugrozili ili uništili neku vrstu koja im je bila plen.

Zbog toga je neophodno da u vremenu koje je pred nama spoznamo ulogu i mesto svake vrste u održavanju biološke ravnoteže, znači i vuka, što će biti značajno za očuvanje svakog člana naše faune. Ne treba smetnuti s uma da vuk u prirodi ima selekcionu, redukcionu i sanitarnu ulogu. Ukoliko se u tome ne uspe, mogli bismo doći u situaciju, u kojoj se danas nalaze neke evropske zemlje, da u skoroj budućnosti moramo da izdvojimo ogromna novčana sredstva kako bi neke članove naše faune vratili na ove prostore.

Da sa nekontrolisanim odstrelom ne bismo došli u ovakvu situaciju, potrebno je uvođenje vuka u plansko gazdovanje, čime bismo ostvarili višestruku korist. To podrazumeva prethodno utvrđivanje stanja populacija ovog predatora kod nas, brojnost, broj i veličinu pojedinačnih čopora, starosnu i polnu strukturu, socijalnu organizaciju u njima i dr. Ovi pokazatelji su u direktnoj vezi sa brojnim stanjem vrsta koje su njihov plen. Iznalaženjem načina efikasnog lova (iznošenje hrane, čeke), i osnivanjem hranilišta, omogućila bi se kontrola, a organizacijom hranilišta i čeka, moglo bi se iskustveno doći do nivoa optimalne brojnosti i odstrela.

Velika atrakcija

Vuk je sve atraktivnija vrsta za inostrane, a naravno i naše lovce, pa se njegova sadašnja populacija može iskoristiti kao deo naše lovno-turističke ponude. Uslov za uspeh su ozbiljno angažovanje stručnih i naučnih potencijala i lovačkih organizacija na terenu.

Treba napomenuti da je sadašnje evropsko i svetsko opredeljenje zaštita i pokušaji njegovog vraćanja (reintrodukcija) na područja sa kojih je nestao, zbog čega se iznalaze načini kako

bi se skromnim postojećim populacijama obezbedili uslovi za opstanak u prirodi. Zbog toga stručnjaci ekspertne grupe za vuka pri IUCN-u (Međunarodno udruženje za zaštitu prirode) predlažu regionalnu zaštitu lokalnih populacija vuka.

Procena brojnosti i godišnjeg odstrela u Srbiji dosta je različita, i o tome nema pouzdanih podataka. Smatra se da u našim lovištima ima oko 600 do 800 jedinki, a godišnje se odstrela oko 200. Pomenimo da je vuk Zakonom o lovstvu svrstan u divljač van režima zaštite, ali je Uredbom o zaštiti prirodnih retkosti na teritoriji Vojvodine zaštićen lovostajem preko cele godine.

Dipl. inž. Svetislav Tatović

SVE VEĆA ZBIRKA TROFEJA

Serija trenutno broji 350 lobanja iz svih krajeva Srbije, s tim što je jedan deo zbirke vraćen lovcima - vlasnicima. Najveći deo zbirke vremenom će biti vraćen vlasnicima, izuzev onih lobanja koje su ostavljene Savezu u trajno vlasništvo. Nažalost, postoje lovišta koja odstreljuju vuka ali nam do sada nisu dostavili ni jednu lobanju.

U međusobnim kontaktima sa kolegama iz susednih zemalja saznali smo da, koliko je i njima poznato, na svetu ne postoji zbirka trofeja vuka, ovakvog formata, sakupljena na jednom mestu. Zasluge su, u svakom slučaju, u brojnosti i očuvanosti naših populacija.

Primeri radi, iz Kosjerića, Valjeva, Barajeva, Požarevca, Vekikog Gradišta stigla je po jedna lobanja, a kuriozitet je što u njihovim lovištima vuk nije odstreljen u poslednjih tridesetak godina. Sve ovo govori da ova vrsta lagano proširuje prostor svog bitisanja i da se ovom pojavom moramo ozbiljnije zabaviti.

UGROŽENA VRSTA

U ne tako dalekoj prošlosti, vuk je naseljavao ogroman prostor na Zemlji, gotovo čitavu Evropu, Aziju i Severnu Ameriku. Danas je brojnost populacija vukova u mnogim delovima njegovog areala veoma smanjena, a negde je i potpuno nestao. Podsetimo da se vuk u većini evropskih država smatra ugroženom vrstom. Potpuno je nestao ili se veoma retko javlja u Skandinaviji, zemljama Beneluksa, Francuskoj, Nemačkoj, Švajcarskoj, Austriji i Mađarskoj. A ugrožen je u Italiji, Španiji, Portugaliji, Bugarskoj, Češkoj, Slovačkoj i Poljskoj. Brojnost vuka u Rumuniji, Grčkoj, Albaniji, evropskom delu zemalja bivšeg SSSR-a i zemljama bivše Jugoslavije, izuzimajući Hrvatsku i Sloveniju, zadovoljavajuća je.

Priredio: Branislav Živković